

Processledarens sammanfattning av heldagskonferens om projektet: Samverkan kring föräldrastöd i Sjuhärad/Södra Älvsborg

Mötet – ett avstamp

Målet med heldagskonferensen den 15 oktober, 2010 var att erbjuda en möjlighet för både projekt- och styrgrupp att mötas och att gemensamt lägga en grund för samverkan i enlighet med projektets målsättningar. För att ett projekt ska lyckas krävs att alla medverkande parter känner sig involverade och ser sin roll i projektet.

Heldagskonferensen blev ett avstamp med motivation till engagemang. Vid mötets slut hade en bild skapats av att detta projekt innebär nya möjligheter för samtliga inblandade och inte minst för barnens hälsa i förlängningen. Spontana reaktioner under dagen stärkte uppfattningen att det krävs en gemensam kraftansträngning såväl som enskilt ansvar i kommunerna för att projektets målsättningar ska kunna uppfyllas.

Syftet med heldagskonferensen var inte att behandla detaljdiskussioner. Däremot fanns det en öppenhet inför att ventiler tankar, frågor och synpunkter under hela dagen. Mötesledaren uppmuntrade också deltagarna att lämna in sina reflektioner på lappar i slutet av dagen, för att projektledningen ska kunna hantera detaljfrågor i ett senare skede.

Begrepp – föräldrastöd, föräldraförmåga

Begreppet föräldrastöd kan betyda en mängd varierande saker för olika människor. Inte ens bland yrkesverksamma som på olika sätt och i olika grad kommer i kontakt med barn, föräldrar och familjer finns det en entydig tolkning av vad som menas med föräldrastöd. Detta projekt kräver att alla medverkande parter har en samsyn kring innebörden av föräldrastöd för att minska risken av begreppsförvirring.

I projektet medverkar representanter från folkhälsan, primärvården, skola, kommunala förvaltningar, universitet med flera. Deras definition av föräldrastöd är i detta projekt:

- Föräldrautbildningar, både före och efter förlossning, dvs. sådana som erbjuds av BVC och MVC.
- Programbaserat stöd, t.ex. COPE.
- Sociala nätverk, dvs. föräldrarnas egna vänner som kan ge stöd utifrån egna föräldraerfarenheter. Givetvis även stöd från de egna föräldrarna, dvs. barnets mor- och farföräldrar. Det sistnämnda föder tanken på om det möjligen kan behövas stöd också till den äldre föräldragenerationen, så att de i sin tur kan stödja den yngre.
- Det stöd som kan förekomma mer eller mindre oplanerat på mötesplatser och arenor där barn finns, dvs. öppen förskola, kyrkans barntimmar, skola, lekplatser, bibliotek, föreningar etc.
- Föräldrastöd kan också innebära aktiviteter, både informella och formella, som t.ex. föräldramöten och studiecirklar.
- Föräldrastöd innebär även tillgång till hemsidor och sociala medier med familjefokus.

Listan kan säkert kompletteras med ytterligare former av föräldrastöd. Projektet öppnar dessutom upp för innovativt tänkande kring det praktiska i föräldrastödet, dvs metoder, verktyg och genomförande. Både begreppet föräldrastöd och det praktiska arbetet med detta är dynamiska och föränderliga, men syftet med föräldrastöd måste alltid vara att stärka föräldrarnas förmåga och fallenhet att ta hand om sina barn på ett sätt som hjälper barnen att utvecklas till trygga och hälsosamma människor.

Skillnader finns på vad som kan kallas generellt stöd och riktat stöd. Det här projektet ska handla om det generella stödet, dvs. det stöd som ska erbjudas alla föräldrar och inte i första hand föräldrar med någon form av mer eller mindre komplex problematik. Vad som bör tilläggas är att ett gott föräldrastöd ger utrymme för olikheter i föräldraskap och föräldrastilar.

Föräldrastöd i detta sammanhang handlar alltså inte primärt om att laga det som är trasigt, utan att utveckla det som är tillräckligt bra. I grunden handlar det om en tro på att föräldrarnas förmåga i de allra flesta fall räcker till för att barnet ska må bra i sin egen familj. Som med alla förmågor, kan man träna, utveckla och stärka föräldraförmågan.

Koppling mellan projekt och kärnverksamhet

Kopplingarna mellan kärnverksamheten hos de medverkande parterna och projektet är många och självklara. Frågan är hur projektet kan medverka till att resurser används mer effektivt genom aktörssamarbete och hur ett strategiskt föräldrastöd ska se ut, som innebär att alla relevanta aktörer tar ett gemensamt samlat grepp om detta. Förutsättningen för att den frågan ska kunna besvaras är att alla projektdeltagande aktörer själva arbetar aktivt för att koppla ihop sin kärnverksamhet med projektets uttalade och tagna målsättningar.

En målsättning med projektet är att broar ska byggas som möjliggör kommunikation, erfarenhetsutbyte och ett gemensamt grepp om föräldrastöd, där alla aktörer känner till varandras olika föräldrastödserbjudanden och roller. Genom projektet ska ett samarbete växa fram som skrider över många gränser, inte minst geografiska och aktörsgränser.

Långsiktigt kommer strategisk samverkan kring föräldrastöd att innebära att resurser utnyttjas mer effektivt och att ett mer heltäckande föräldrastöd kan erbjudas.

De förväntningar på projektet som finns hos medverkande projektparter är många. En gallring av alla goda intentioner behövs då projektet är tidsbegränsat. Alltför många förväntningar att förhålla sig till kan lätt resultera i att inget blir riktigt genomarbetat och då inte heller framgångsrikt.

Föräldrastöd måste ta plats i verksamhetsplaner och budgetar för att få en central roll och bli en del av basverksamheten. Projektgruppen och styrgruppen har uttryckt att en förväntning på projektet är att få hjälp med förankring av det gemensamma arbetet med föräldrastöd i politik, kommun och verksamhet. Man vill se att projektet används för att legitimt göra föräldrastödsfrågan till en central punkt på dagordningen och införliva det långsiktiga arbetet med föräldrastöd i kärnverksamheten. Här behöver kommunerna hjälp, såväl med förankring som med etablering av fungerande föräldrastöd.

Ännu en förväntan på projektet är att det ska resultera i förändrade arbetssätt och kreativa lösningar. Detta är ett modellprojekt, vilket innebär att man inte ska stirra sig blind på det som redan är, utan aktivt verka för att undersöka nya vägar och testa nya arbetsmodeller. Därmed är det inte sagt att välbeprövade och evidensbaserade metoder ratas per automatik. Det som fungerar väl ska spridas och det som är nytt och kan stärka föräldrastödsarbetet ska identifieras, testas och användas.

I förändrade arbetssätt inkluderas strukturer för en pågående lärprocess för alla som arbetar med föräldrastöd. En uttalad förväntning och ett tydligt projektmål är att en plattform ska byggas som möjliggör ett kontinuerligt utbyte av erfarenheter och där det även ges utrymme för kompetensutveckling. Ett konkret exempel på behov av stärkt kompetens i denna tidiga projektfas är en utökad kunskap kring hur föräldrastöd ska erbjudas för att komma barnet till gagn. Här nämns inte bara informationsspridning utan också ren marknadsföring genom en rad olika kanaler.

När det gäller parternas spontana förväntningar på projektet kan även nämnas att man vill se att nya arenor för föräldrastöd identifieras. Med ett kreativt öppet sinne kan detta till exempel betyda lekplatser. Nya arenor betyder att ännu fler aktörer bör kopplas in tidigt i föräldrastödstänket. Detta gäller exempelvis plan- och byggkontor, kommunernas informationsavdelningar mm. Fler aktörer som borde inkluderas i arbetet redan nu under projektperioden är kommunernas kulturförvaltningar och fritidsförvaltningar.

Vision – om fem år respektive om 1 år

Hur ser föräldrastödet och arbetet därmed ut om fem år om det inte finns någon begränsningen av resurser?

Frågan ställdes under heldagskonferensen och svaren gav en positiv bild av de medverkande parternas långsiktiga vision och egna förhoppningar.

Om fem år råder samsyn om begreppet föräldrastöd hos de verksamma aktörerna och en tydlig samverkansorganisation har skapats för att vårda samsynen och säkra samarbetet mellan de olika aktörerna. Denna samverkansplattform ska bland annat skapa fungerande avstämningskanaler mellan aktörerna och sprida information om resultat, utvecklingsbehov och "best practice"-erfarenheter.

I samtliga kommuner ska det finnas en politiskt förankrad plan, organisation, budget och ansvarsfördelning kring föräldrastöd. Arbetet ska inte vara bidragsrelaterat eller drivas som mindre kortvariga projekt, utan som en självklar central del av kärnverksamheten hos alla medverkande aktörer. Det finns en föräldrastödssamordnare per kommun och ett kommunöverskridande nätverk för dessa samordnare.

Det ska finnas en mängd olika typer av föräldrastöd som är enkla att ta till sig och lättillgängliga. De olika typerna av stöd ska finnas där föräldrarna finns och erbjudas föräldrar till barn mellan 0-18 år. De som möter föräldrar i sitt yrke ska kunna erbjuda "första linjens föräldrastöd".

Dessa olika typer av föräldrastöd ska vara så välkända och naturliga att alla föräldrar spontant ska kunna berätta om vart man ska vända sig någonstans, oavsett vad man behöver för stöd i föräldrarollen. Alla insatser ska vara så gott som helt avdramatiserade genom att de är välkända hos alla föräldrar och lättillgängliga. På alla arenor där barn finns ska det även vara känt av de som arbetar med barnen vad det finns för föräldrastöd och hur man kommer i kontakt med rätt instans. Befintliga naturliga mötesplatser för familjer har berikats med möjligheter till föräldrastöd.

Om fem år bedrivs modern marknadsföring löpande, bland annat med hjälp av sociala medier.

Hur ser föräldrastödet och arbetet därmed ut om ett år i och genom projektet?

Om ett år ska begreppet föräldrastöd inte bara vara definierat utan också förankrat, så att alla professionella parter, både de som medverkar i projektet och de som arbetar inom olika professioner där man möter familjer, har en likvärdig bild av föräldrastöd.

En samsyn kring hur det fortsatta samarbetet ska se ut som också inkluderar den enhetliga bilden av det framtida föräldrastödets olika former har skapats. Stark gemenskap råder i och mellan projektets olika grupper med god kännedom om varandra. Grupperna har börjat samverka kring behoven som har framkommit genom de, i skrivandets stund, pågående föräldraenkäterna.

Projektet ska också på ett år kunna göra en sammanställning av de metoder som redan används och fungerar väl. Sammanställningen ska bland annat baseras på de inventeringar som de olika projektparterna har bidragit med. Dessa metoder ska ha fått ny uppmärksamhet genom projektet och goda exempel i t.ex. kommun, föreningsliv, primärvård ska lyftas. Även mötesplatser som redan är och även sådana som kan bli arenor för föräldrastöd ska identifieras och sammanställas (t.ex. lekplatser, bibliotek, familjecentraler, fritidsgårdar, öppna förskolor mm)

Ett gemensamt digitalt forum för alla aktörer har igångsatts. Kommunalförbundet ska under året hjälpa till att sprida information om föräldrastödsprojektet utåt till tredje part och med spridning av information mellan projektdeltagande aktörer. Efter ett år ska även en kommunikationsplan för projektet och det framtida arbetet ha skissats fram. Varje medverkande aktörs egen hemsida ska innehålla information om föräldrastödsprojektet och dess intentioner samt vem som är kontaktperson.

Kortfattat är visionen med projektet att alla samlade och medverkande aktörer gemensamt ska aktualisera och lyfta föräldrastödsfrågan för en bred förankring. Under projektperioden ska aktörerna få god kännedom om varandra, mötas, dela information, kunskaper och erfarenheter med varandra. Tillsammans ska såväl projektgrupp som styrgrupp på olika sätt arbeta med att ta fram strukturer för ett stabilt samarbete, som ska fortsätta efter projektets avslut. Målsättningen är även att föräldrastödsmetoder och arenor för föräldrastöd ska bearbetas, utvecklas och förnyas. Det stora övergripande målet med projektet är att detta aktörssamarbete ska leda till att etablera framtidens samverkansmodell för ett heltäckande strategiskt föräldrastöd.

För att projektmålen ska uppnås och den gemensamma visionen med projektet ska förverkligas krävs konkreta delmål, en tydlig rollfördelning med personligt ansvar samt löpande möten för avstämning och fortsatt planering.

Inventering – vad pågår, vilka är aktörerna

Mycket pågår redan. (Inga anteckningar – hänvisning till redan inskickade inventeringar)

Glapp – som måste fyllas för att uppnå visionen

En utgångspunkt i projektet kring vilken det råder stark samsyn, är att föräldrastöd borde innebära att det finns en lättillgänglig långsiktig plan som täcker behoven för föräldrar till barn upp till 18 år.

Det finns även glapp som handlar om barnens åldrar. MVC erbjuder föräldrastöd av förberedande karaktär för den blivande föräldern. BVC tar vid när barnet är fött, men är slut vid 1 års ålder. Det finns väldigt få möjligheter till föräldrastöd för föräldrar till barn mellan 1-3, möjligen till och med 5 år. Cope är ett föräldrastödsprogram som riktar sig till föräldrar med barn i 3-12 års ålder. Detta program finns dock inte på alla platser. När barnen går från BVC till elevhälsan finns alltså ett glapp. Under förskoleålder och årskurs 6 torde det också både vara möjligt och naturligt att utveckla tematiska föräldramöten som en del av ett lättillgängligt föräldrastöd.

När det gäller tematiska föräldramöten och tanken på att utöka pedagogernas ansvarsområde att också inkludera föräldrastöd finns också ett antal glapp. Ett av de glappen handlar helt enkelt om en osäkerhet i förskola/skola kring att bedriva föräldrastöd. Den pedagogiska kompetensen finns och den utgår från ett barnperspektiv, men inför samtal med föräldrarna om deras behov krävs kompetensutveckling. Att även kunna erbjuda ett naturligt föräldrastöd som pedagog kräver att uppdraget är tydligt. Kanske bör några utvalda bland personalen utbildas och få ett huvudansvar för föräldrastöd på just den förskola/skola där de verkar.

Glappet handlar alltså mest om att det i dagsläget inte finns en plan eller fungerande modell med rätt kompetensutveckling att tillgå för förskola/skola för att lägga till föräldrastöd som ett av deluppdragen. Glappet handlar mindre om en perspektivskillnad, då det inte går att skilja på barnperspektiv och föräldraperspektiv i frågan om föräldrastöd. Utgångspunkten för allt föräldrastöd är barnen. Föräldrastöd har som mål att trygga barnens hälsa och utveckling.

Ännu ett existerande glapp handlar om kommunikation. Kommunikationsglappet består bland annat av bristen på kommunikation mellan aktörer och föräldrarna. Hur ska vi kunna ge föräldrarna vad de behöver när de inte får frågan? Kommunikationsglappet gäller även mellan aktörerna själva. Samarbetet mellan olika aktörer och primärvården måste stärkas. Detta projekt måste medverka till att finna lösningar på detta och övriga glapp.

Dessutom finns ett antal glapp utifrån tillgänglighet t.ex:

- Språkliga brister – samhällsinvånare med utländsk bakgrund som inte behärskar svenska har svårt att ta till sig föräldrastöd i dagsläget.

- Geografiska glapp är också ett problem, i synnerhet i kommuner där invånarna bor väldigt utspritt och utan goda offentliga kommunikationer.
- Tider för träffar och rådgivning – det måste finnas alternativ som finns tillgängliga olika tider på dygnet.
- Brist på Internetuppkoppling – de som inte har tillgång till Internet förlorar alla möjligheter att söka stöd på nätet.

Reflektioner – risker, vad går vi hem och gör nu?

En risk för projektet är brist på resurser. Alla projektets medverkande aktörer har begränsade resurser, vilket innebär att risken är stor för att var och en är sig själv närmast. Om alla fortsätter med ett stuprörstänk med fokus endast på det egna huvuduppdraget kan inte projektets mål uppnås. En stor framgångsfaktor för projektet är alltså att alla medverkande parter tar sin projektroll på allvar och arbetar med ett bredare perspektiv än den egna kärnverksamheten normalt innebär. Tanken är att samverkan ska leda till en mer effektivt användning av befintliga resurser. Detta är endast möjligt om alla drar sitt strå till stacken.

En annan risk är avsaknaden av en röd tråd, som ska vara skarp i planer, samordning och aktiviteter ute i de olika verksamheterna. En röd tråd måste visa hur allt hänger ihop på ett enkelt och distinkt sätt.

En förväntning är att projektledarna lägger ut protokoll från möten i styrgruppen respektive projektgruppen på kommunalförbundets hemsida så att de båda grupperna får insyn i de frågor som behandlas i de två grupperna.

Alla medverkande parter bör redan nu sprida information på sina respektive hemsidor om det pågående projektet, dess målsättningar och vem de kan kontakta för mer information. Alla bär ansvar för att medverka till förankring. Utöver ren informationsspridning behöver båda grupperna i projektet komma in med förslag om mer specifika insatser för marknadsföring.

Projektet – förväntningarna, visionen, projektplanen

Några slutord från projektledarna

Projektledarnas förhoppning är att genom projektet uppnå en samsyn som innebär att alla som jobbar med föräldrastöd, från beslutsfattare till praktiker, har ungefär samma syn på vad föräldrastöd kan vara samt att olika aktörer backar upp varandra och talar väl om varandras föräldrastöd. Projektet kan vara ett viktigt verktyg för att nå dit, då det både möjliggör och kräver att parterna möts och samarbetar löpande.

Målsättningen med projektet och detta samarbete är ett stärkt och utökat utbud av föräldrastöd och gemensamma kanaler för informationsspridning, marknadsföring och erfarenhetsutbyte. Föräldrarna ska veta att de kan få stöd, vilka typer av stöd det finns och var de kan få en samlad bild av ett lättillgängligt föräldrastöd.

Varje kommun har sina egna förutsättningar och sin egen organisation att arbeta utifrån. Varje deltagare i det här projektet vet vad som behöver göras och på vilka nivåer som arbetet

behöver ske. Projektet ska ge stöd åt varje deltagande part, bland annat genom det samarbete som projektet erbjuder och det forum för idéer och inspiration vi tillsammans ska skapa.

Utformandet av projektets konkreta genomförande ska de deltagande parterna tillsammans finna, genom att identifiera gemensamma nämnare och gemensamma samverkansområden. Kan vi etablera samverkansformer så lever dessa vidare även efter projekttiden.

Projektledarna Malin Gunnarsson och Johan Norbelie finns till hands för att hjälpa till med förankringen i de deltagande parternas verksamhet och kan komma ut till t.ex. kommunerna för att informera om föräldrastöd, om den nationella strategin, om satsningarna från regeringen och FHI samt om projektet.

Ett av delmålen i den nationella strategin handlar om att skapa "ett ökat antal hälsofrämjande arenor och mötesplatser för föräldrar". Det öppnar upp för en utökad syn på vad begreppet föräldrastöd innebär och lockar till innovativa idéer. Det sätter tilltro till föräldrars egen kraft och förmåga och behöver inte kosta massor av pengar. Detta delmål genomsyrar också projektmålen och ger alla aktörer tillfälle att täppa till glapp som finns genom att involvera fler parter, arbeta med föräldrastöd på arenor som redan finns eller utveckla arenor på olika håll där det behövs.

Sammanfattning

För att arbetet med föräldrastöd ska bli starkt och prioriteras långsiktigt krävs en bred förankring, såväl politiskt som hos de olika enskilda aktörerna som på olika sätt arbetar med barn, föräldrar och familjer. Utöver förankring krävs också att föräldrastödsarbetet läggs in i de verksamhetsplaner och den budget som respektive kärnverksamhet planerar årligen.

Tack vare detta projekt finns det möjlighet att prova nya arbetssätt, öppna upp för kreativitet, nya metoder, arenor och samarbetsformer.

Föräldrastödet ska framförallt handla om att utveckla och stärka den goda förmåga som de flesta föräldrar generellt sett har i grunden. Projektet möjliggör att nya broar byggs mellan olika aktörer genom att dessa under projektets begränsade period samlas kring frågan. Intentionen hos alla medverkande är att tillsammans skapa kanaler för samverkan, etablera en plattform för erfarenhetsutbyte och utveckla en struktur för hur man även efter projektets slut ska kunna fortsätta samverka strategiskt och gränsöverskridande med föräldrastöd.